

תורה ומידות טובות

פרשת צו התש"פ ❖ עלון מספר 183

כניסת עבת: 18:45 (לנוהגים 40 דק' 18:25) יציאת עבת: גאונים: 19:37 ר"ת: 20:23

אורחות חיים

התורה הקדושה שווה לכל נפש, יש בה עומק בלתי נתפס לצד ספורים שאפילו ילד קטן יכול להתחבר אליהם. לכן כבר בגיל הרך, יכול כל לומד תורה לזכות במעט לאור התורה. הילד מתחבר לספורים על אדם וחיה, הנחש, דור המבול, יעקב ועשו. כמובן לפי קוצר הבנתו הוא מבין רק את החיצוניות של הדברים, אבל גם כך הוא מתחיל להתקשר לאור התורה, וככל שהוא גדל ולומד יותר ויותר תורה, כך הוא מתחבר עוד ועוד אל הבורא יתברך.

תלמיד חכם המעמיק בתורה, בסודותיה ובמזמרה, יכול לזכות להשראת השכינה. אדם הנכנס אל עומק התורה, זוכה כאמור לקנות את אור פני ה' הנמצא בתורה. דברי חז"ל הקדושים נותנים לו מעט את האפשרות לטעום מנועם זיו השכינה, "טעמו וראו כי טוב ה'" (תהלים ל"ד, ט). אבל כל זה נכון, רק אם הוא לומד תורה כדי להכיר את הבורא יתברך, אך מי שלומד אותה כמו שלומדים להבדיל מתמטיקה או כימיה, הינו כחכמה גרידא, יחד עם כל חטאיו, בלי כל רצון להתנתק מהם עליו אין התורה משפיעה במאומה. על זאת דרשו חז"ל (נלכות סג): את הפסוק (במדבר י"ט, י"ד): "זאת התורה אדם כי ימות באהל" שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, ללמדנו שרק מי שלומד את התורה במסירות נפש ממש, יכול לזכות לכל המעלות הגבוהות הללו.

זכורני, כשהייתי מתלווה למרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל לעצרות תשובה וחיזוק ברחבי הארץ בימי חדש אלול, לא היה אצלו הפסק כלל בעסק התורה. היו פעמים שמסר חמש או שש דרשות בלילה אחד, במקומות שונים ברחבי הארץ, כשהוא עובר ממקום למקום במסוק. היינו חוזרים בשעת לילה מאחרת [שתיים בלילה] כיון שהיינו גם במקומות מרוחקים קרית שמונה, טבריה וצפת בצפון הארץ, או ירוחם, דימונה ובאר שבע בדרומה. כששבנו לירושלים ליוותי את מרן לביתו. בכניסתו הוריד מרן את הגלימה, אך לא פנה לנוח קמעה מעמל היום, אלא מיד אך אל שולחן התורה שבחדרו, והתיישב אל מול הספרים הפתוחים.

בקשתי ממנו ברכה, והוא אחל "ברכה והצלחה, כל טוב". ואז נטל בידו את העט והתיישב להעלות על הכתב חידושי תורה. פלא פלאים! זה עתה בא ממרחק, לא טועם דבר מאכל או משקה להשיב את נפשו, לא עולה לישון. שום דבר! חוזר מיד ללימודו, ללא הפסק. לעולם לא יאמר: די, עשיתי את המוטל עלי...! חס ושלום. כל הזמן בעליה! כך זוכים למעלות הגבוהות של השראת השכינה, אם נדבקים בתורה האלוהית, אשר נפשו של הקב"ה, כביכול, כרוכה בה. (קטעים מתוך הספר 'משכני לחיך')

מענייני הפרשה

מאת הגאון הגדול אב"ד בד"צ "זרע אמת" ואב"ד "יורה דעה" מורנו הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

ונהנה המעיין בדברי הספורים יראה שגם הוא התכוין לזה שכתב וז"ל: וברבות הלחם יתפרסם הנס לאוכלים רבים וכולם נאכלים בזמן קדשי קדשים ליום ולילה, עכ"ל. ועומק דבריו כך הוא, שכמו שהטעם לריבוי הלחמים הוא בכדי לפרסם הנס, ה"ה והוא הטעם לזמן אכילתו דהוי בזמן של קדשי קדשים והוי מטעם לפרסם את הנס.

אם שתמיד תוקד על המזבח לא תכבה (ויקרא ו, ו) ומהי אותה אש הצריכה להיות דלוקה תמיד? מצאנו בירמיה (כג, כט) הלא כה דברי כאש נאום ה'. והאש ירמוז לתורה ועוד מצאנו שנמשלה והשוותה התורה לאש, מימינו אש דת למו מגיד הכתוב שדברי תורה נמשלו כאש מה אש ניתנה מהשמים, כך דברי תורה ניתנו מן השמים, שנאמר אתם ראייתם כי מן השמים דברתי עימכם. מה אש חיים לעולם, אף דברי תורה חיים לעולם. מה אש אדם קרוב לה נכוה רחוק ממנה צונן, כך דברי תורה כל זמן שאדם עמל בהם חיים הם לו, פירש מהם ממתין אותו. מה אש משתמשין בו בעוה"ז ובעוה"ב, כך דברי תורה משתמשין בהם בעוה"ז ובעוה"ב. מה אש כל המשתמש בה עושה בגופו רושם כך, דברי תורה כל המשתמש בה עושה רושם. מה האש בני אדם שעמלין בהן ניכרין הן בין הבריות, כך ת"ח ניכרים בדיבורם ובהילוכן ובעטיפתן בשוק.

וידבר ה' אל משה לאמור זאת תורת העולה (ויקרא ו, א-ג) כתב בעל הטורים וז"ל: משה לאמר. צו את. ס"ת למפרע תורה. צוה אותם שיעסקו בתורה, עכ"ל: וכתבו המפרשים שברמז זה נכלל ענין נוסף, דהנה הסופי תיבות "תורה" שבפסוק הוא לפי סדר התיבות למפרע, דהיינו מן הסוף להתחלה. וזה באה התורה לרמז לנו, שלימוד התורה צריך להיות באופן של 'למפרע', דהיינו ללכת להדרות שלפנינו, לראות איך פירשו הקדמונים את התורה וללמוד דבריהם.

עוד הסבירו בזה, דהסופי תיבות הולך למפרע עם תיבת משה, כי כל לימוד התורה צ"ל מתוך שאיפה ורצון לחזור למשה רבינו שקיבל את התורה כי רק תורת משה הוא אמת, וצריכים אנחנו לכונן לאמת, לחפש ולחקור כלפי הדורות שלפנינו, דור קודם דור, עד המקור והשורש, דהיינו משה שהוא קיבל את התורה מאת הקב"ה.

צו את אהרון ואת בנין לאמר זאת תורה העולה

(ויקרא ו, ג) עיין בבעל הטורים שכתב וז"ל: הקרבנות נקראו לחם את קרבני לחמי (במדבר כה, ג) ותורה נקראת לחם לכו לחמו בלחמי (משלי ט, ט) (חגיגה יד). כשם שאי אפשר לעולם בלא לחם כך אי אפשר לעולם בלא תורה (תל"ד פק"ג), עכ"ל:

ונהנה בעל הטורים לא הסביר את הענין של הקרבנות שנקראו לחם, אלא הסביר את הענין, דכמו שא"א לעולם בלי לחם, כך א"א לעולם בלא תורה. נראה שעיקר כוונתו הוא, דכמו שא"א לעולם בלא קרבנות הנקראים "לחם" כך א"א לעולם בלא תורה, וכדאיתא בגמ' (תענית כז): "...א"ר אסי אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ". והסביר שם רש"י וז"ל: אמר רב אסי לפי שאלמלא מעמדות - עיסקי קרבנות שישראל עושין, הן היו כלים בחטאן, ומשהן כלין - שמים וארץ העומדים בזכותן אין מתקיימין כו', עכ"ל.

הרי שבלי הקרבנות א"א לעולם לעמוד. וזה הענין כשם שא"א לעולם בלא לחם דהיינו קרבנות שנקראו לחם עיפ"ד הגמ' בתענית, כך א"א לעולם בלא תורה.

אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולת בשמן ורקימי מצות משחים בשמן וסלת מרבכת חלת בלולת בשמן (ויקרא ז, יב) והנה שאר שלמים זמן אכילתם שני ימים ולילה אחד ואילו קרבן תודה נאכל רק ליום ולילה. ומה הטעם?! והסבירו המפרשים וכן הנצי"ב בהעמק דבר, שמכיון שע"י מיעוט זמן האכילה צריך ליתן לאחרים לאכול בכדי שלא לבוא לידי נותר ועי"ז יהיה מפרסם את נס שאירע לו להרבה בני"א.

אנו מתענתים בקרוב להוציא ספר שו"ת של מורנו הרה"ג הרב יעקב נסים עטייה שליט"א

כל המעוניין להנציח את שמו להצלחה וכדו' או להבדיל לע"נ קרוביו יפנה לטלפון מספר: 054-8416719

דעת גדולי רבותינו

כך היא דעת והשקפת התורה! הדוגמא הקלאסית למידות טובות, זוהי פרשת עבד עברי!

הגאון רבי מיכל זילבר שליט"א, ראש ישיבת זוועהיל, מעיד את אשר ראה במחיצת רבו, מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, בעל ה'חזון יחזקאל'. את היחס המיוחד במינו שזכתה לקבל ממנו העוזרת בבית, זאת שהיתה אמונה על מלאכת הנקיון, מדי פעם הוא היה קורא לה באמצע העבודה, ומבקש ממנה שתנוח מעט. גם הודיע לה באופן כללי שהוא מאד ישמח אם תעשה את מלאכתה בצורה אישית וקלה, מאשר שתעבוד במהירות ובאופן מכביד ומתיש. זאת למרות שהאישיות הזאת עלתה לו בתשלום נוסף, משום ששילם לה לפי שעות.

היחס הזה של הענקת כבוד שרחה הרב אברמסקי לאותה עוזרת, בודאי גרם לה להסתכל בעין אחרת, טובה יותר, על התורה ודרכי המועם שלה. גישה זאת להתייחס בכבוד ראוי לכל אדם בשווה, מבלי לעיין מה טבעו ומעמדו, היא זו שמביאה שלום ושלווה בעולם. (מתוך 'אוצרותיהם אמלל' הרב אליעזר טוקר שליט"א)

הגרייט אלשייב זצ"ל: לא העונשים הקשים יונעו זלעשות פשעים...

גבנות, להיות משוחרר מעול הפרנסה, ולחיות חיי רווח על חשבון האדון?

אלא, כותב הרב אלשייב דבר נפלא ביותר, מכאן נראה שהתורה מלמדת אותנו נקודה חשובה ויסודית: אל לנו להעמיד את עמוד התלה ואת חרב העונשים, שהם אלו שיהיו את בסיס האיום למנוע מגנבים לעשות רע, כי לא זה מה שימנע מהם לשנות את מהותם, לחדול אחת ולתמיד מלפשוע.

אדרבה, מה שכן יגרם להם להימנע מהגניבות, היא דוקא ההנהגה הטובה והרחימאית שינהגו איתם, וההתייחסות כלפיהם בדרך כבוד וברגישות. זאת יחד עם השפעת המידות הטובות שיראו בבית האדון, שהן בסיס ההליכה בדרכי התורה והאמונה בקדוש ברוך הוא, הם יהיו ערבים שהסדר העולמי יתקיים ויישתמר כראוי ויתמעטו הגנבים. סברת בעלי בתים הפוכה מדעת תורה.

דודי, עמוד ההוראה, מרן הגרייט אלשייב זצ"ל, הסביר פעם שהסוגיה של עבד עברי בעיקרה היא פלא פלאים. הרי ידוע בכל מדינות העולם, היכן שהנוהג הוא על פי חוקות הגויים, מטילים עונשים קשים על גנבים. לפעמים שופטים אותם רק על פי עד אחד, לפעמים על פי קרוב ונוגע בדבר, ואף על פי אומדנא. נוהג זה בא אצלם מסבא פשוטה והגיונית, כי אלמלא העונשים הללו 'איש את רעהו חיים בלעו'.

והנה אצלנו, אצל כלל ישראל, באה התורה ואמרת שהגנב לא מתחייב לשלם רק אם ראוהו שני עדים, וגם בזה אם הקדים והודה בגניבה קודם שבאו העדים הוא נפטור מן הקנס. ולא עוד אלא גם אם כבר התחייב, אם אין לו מה לשלם הוא נמכר לעבד. ואז, לא זו בלבד שהוא נפטור מלשלם, אלא שמעתה מזומנים לו חיי נוחות, האדון מחוייב להאכילו מאכלים טובים ומשובחים כפי שהוא עצמו רגיל, ולהבישו בגדים טובים כפי שהוא עצמו נוהג ללבוש, ואין לו כלל דאגת פרנסה לכלכל את עצמו ובני ביתו. והמתבונן בכך יתפלא: לכאורה בצורה כזו מה ינעו מהגנב לגנוב? כיצד יהיה סדר בעולם? הרי כל אחד יעדיף לגנוב כדי להגיע למצב של 'ונמכר

סיפור לשבת - הרוח התפלא איך אינכם רואים...!?

שמעד הימין מגולגלת בו ריבה א', בהיותה בת ג' ימים. וכ"ז אני רואה בעיני ותמיה אני עליכם איך אינכם רואים. ולכן צריך שאחד מכם יברך על חתיכות אלו כבוונה וכל העומדים יענו אמן כדי לתקנם. וכן עשיתו כדבריו. אמרתי לרוח האם תבחר לצאת בשופי ובנחת, או בהכרח וחרפה ובוז, כי כע"פ צריך אתה לצאת היום הזה. ואם תקשה לצאת אני מוציאך בעל כרחך וקולר שמות הקדושים והשבועות תלוי על צוארך. אל"ה הן אעשה כדברך, כי גם אני רצוני לצאת, וצעק בקול מר, ואמר אל"ה אצא בשעה י"א כעת הכנסי בו. אמרתי לו מן הנמנע הוא זה. יען כי היום הזה הוא ערב שבת וערב ר"ה וצריכין אנחנו לעסוק בצרכי שבת וצרכי ר"ה ואי אפשר להתעכב אצלך, יותר טוב לצאת עתה שהוא זמן עליית הנשמות לג"ע כדי שתזכה לעלות עם הנשמות. השיב הרוח כל השבת הוא קודש ואוכל לעלות בכל עת שארצה. והתחלתי להכריחו ע"י היחודים, וצעק בקול מר, ואמר אל"ה אצא בשעה י"א וחצי מהיום. אמרתי לו גם זה לא אוכל שאת אלא עכשיו תצא. אל"ה אם כן לך קנה צרכי שבת ושוב אלי בשעה ח' וירחם ה' ונראה מה נעשה. אמרתי לו אל"ה אין לך שום רשות להזיק את אפרים או לעלפו עד שובי אליך. והודה לי בזה. וחזרתי אצלו בשעה ח' והתחלתי ליחד עליו, ותקעתי אצל אצו י"ב קולות. והרעים הרוח וצעק ואמר רצוני לצאת בלא הכרח.

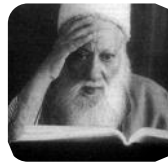
אמרתי לו מאיזה אבר אתה יוצא. אל"ה מעיניו. וגערתי בו שלא יצא מעיניו יען כי ביציאתו הוא מסמא את עיניו. אמר לי אל"ה אצא מפיו. וגערתי בו. אצא משיניו ולא אעקור לו רק את המתלעת שאצא מדרך שם. וגערתי בו. אמר לי אל"ה מאיזה אבר רצונך לצאת. אמרתי לו מאצבע קטנה של רגל שמאלית מבין הצפורן לבשר. השיב כי זהו צער גדול אלי לצאת מסיום הגוף שהוא מקום אחיזת הקלי' ומקום טמא. והכרחתי אותו ביהודים ובהשבעות ובגזירות נח"ש שלא יצא כ"א מאצבע הקטנה של רגל שמאלית ולא יזיקו בשום אבר אפי' באותה אצבע הקטנה שהוא יוצא ממנה. ולא יכנס עוד בשום א' מישראל ולא יזיק לשום א' מישראל.

ונתרעם מאד ואמר כי איך אפשר שלא יעקור או לפחות יבטל את אצבע הקטנה שיוצא ממנה. והוצרתי לדבר עמו בלשון רכה, כדי שלא יצא בכעס וזיקהו. ואמרתי לו כי כפי הנראה שנשמך היא גדולה מאד, רק מסיבת העונות והכרחת להתגלגל. ואתה עניו ובנישן ואוהב את התורה ומקור רבנן. והואיל וכן אין רצונך להזיק לבחור זה כלל כדאי שלא תכנס בכלל מ"ש רז"ל נשמות הרשעים הם הם מזיקי עולם ותהיה גם אתה כאחד מהם. אז נכנע הרוח והשיב דברך טובים וכוננים מאד, ואני מזומן להכריח את עצמי ולהתגבר המשך בעמוד 4

עלי להתגלגל בדצח"ס. (דומם. צומח. חי. מדבר) ובהיותי מגולגל ברימון א' נזדמן שאותו רימון קנה אותו א' זקן וחסיד הנקרא שמעון, ואכלו בסעודת שבת, וברך עליו עץ ושהחינו ועי"כ נתקנתי. ואח"כ נתגלגלתי בעיר אזמיר באיש א' הנקרא חיים (אבל לא הוצרך להתגלגל בחי בלתי מדבר כמו שגזרו עליו, יען כי שמעון הזקן העלה אותו ב' מדורות מן הצומח אל חי המדבר, כמבואר בשער הגלגולים הקדמה כ"ב דכ"ב ע"ב יעו"ש) והיה האיש ההוא חומד לאכול חלב, כי שמע מאנשים בורים שהחלב מבריא מאד, והיה מתין את החלב ואוכלו בפני עצמו. ובסוף ימיו עלה לירושת"ו ושם נסגר יומו. אח"כ נתגלגל בי אני אפרים יליד בבל, ולא תקנתי מאומה, אלא הוספתי עון על עונוי וקלקול על קלקולי. ומעת פטירת שלמה הנז"ל עד הזמן הזה יש ארבע מאות וחמשים שנה. ובכל זה הזמן היתה הנפש מתגלגלת ממקום למקום בענין זה. ואחרי פטירתי באו עלי חמשה ושלושים מלאכי חבלה, והיו מלקין אותי בכל יום ט"ו שעות. וט' שעות הנשארים מהיום היו מולכין אותי למדבר שמם מלא נחשים ועקרבים והיו נושכים את בשרי ואוכלים אותי ואח"כ אחזור לחיות. ונמשך חשבון זה ארבעה שנים.

ואחר ד' שנים אלו היו דנים אותי בגיהנם ט"ו שעות. ושאר היום מורידין אותי תוך בור עמוק מאד חשך ואפלה וסותמין את פי הבור באבן גדולה ועומדים על האבן. וענין זה היה מתמיד והולך עד זמן שנתנו לי רשות להכנס בזה הבחור, לפי שיש בידו חטאת נעורים. כי בהיותו קטן הלך עם אביו לכפר בעקובא ונכנס ביום השבת לאותו הפרדס אשר שם עברתי עבירה, ותלש ביום השבת מאותו האילן עצמו אשר תחתיו עברתי עבירה. ולא נתנו לי רשות ליכנס בו על יהותו קטן. אבל עכשיו היה לי שליטה עליו מסיבה אחרת. ולא רצה הרוח לגלות לי הסיבה עד אשר הכרחתי אותו ביחודים. (אל"ה כי אסור לגלות מסתרי בני אדם לפני העומדים. ולחש לי באזני שעשה עבירה חמורה) ונתנו לי רשות ליכנס בו; ונכנסתי בו בערב בעת שהיה מתקוטט עם אמו על סעודת הערב. ונכנסתי במקדו והרגיש כאלו דקירת מחט עב של שק נכנס בקדקדו והתחלתי לצער אותו. את הצער הזה שאתה רואה. ועתה הנני מבקש ממעלתך לתקן אותי למען ה'.

בתוך דברים אלו הגישה לו אמו בשר צלי לאכול. ובעת שנטל חתיכה א' לאכול אמר ליושבים הביטו וראו איך בחתיכה פלונית מגולגלת אשה זקנה בת פ"ז שנים מסיבת שהיתה סורקת שער ראשה בחצר נגד הפתח הפתוח לרשות הרבים. גם בחתיכת הרימון שבקערה הב' מגולגלת בת אחת. גם בצפור זה היושב על ענף האילן

הרב יהודה פתאי זצוק"ל

שנת תרע"א בחודש אלול נכנס רוח בבחור א' הנקרא אפרים בן ניסים חנניל (ז"ל) והיה מצער אותו מאד ודרשו אביו ואמו בפליל ישמעאל ולא הועיל. והיה הרוח מקלל את הפליל ואת אלהיו והכה את הפליל על לחיו. והיה הרוח צועק במרה "הוציאו את הטמא הזה מעלי כי איני יכל לסבול לראות את הנכרים הטמאים האלו. רק רחמו עלי וקראו אלי את יהודה ואני שומע לכל אשר יצוה עלי כי הוא יתקן אותי". ובאו אלי אביו ואמו וכל קרוביו. ובבואי לביתו ראיתיו שהוא מושכב על מטתו וגלגלי עיניו עולים למעלה ואינו שפוי בדעתו והרוח מדבר בגרונו. ואמרתי לרוח מה שמך. ולא רצה להגיד לי שמו. ואחר כמה יחודים אמר שהוא אפרים בן עאבד נצר אללה. (פי' שמריה) ואמו אסתר אשר הם היו דרים בשכינותינו (והוא בבית שאני דר בו עכשיו) והוא לא נשא אשה וימת בן ארבעים שנה. וסיבת גלגול היתה כי מלאכתו היתה מחמר ומולין סחורות לכפרים. ופעם א' הולין אשה א' להשתטח על מצבת אדוניו יחזקאל הנביא עם שיירא גדולה והוא עיבב עצמו באחוריו השיירא ועיקם את הדרך והפחידה במיתה וכו' (ועבר עבירה) שוב פעם אחרת בהיותו במדבר מולין סחורות (עבר שוב עבירה חמורה). גם ביום שב"ב (עבר שוב עבירה חמורה) בפרדס של כפר בעקובה. ואחר כמה שנים נפלה לו קטטה עם חמרים ישמעלים ובעת שהיה מולין סחורה לכפר בעקובה נתקצבו עליו אותם הישמעלים והרגוהו. והוליכו את גוייתו אל מחוץ לכפר וקבורהו שמה ולא הניחו שום סימן על קברו. ועזבו את חמוריו ומשאם נטושים בדרך ולא לקחו מהם מאומה. ולבסוף הלך שאול אחי ולקח את כל העזבון ולא החזיר לבעלים מאומה. גם לא חיפש על גויייתו. גם לקח את כל המעות ואת כל אשר לי בבית ולא שילם להנושים בי מאומה. גם לא עשה לי שום נחת רוח כדרך הנוהגים לעשות למתים בתוך הי"ב חודש. ולפי שנצטערתי מאד ע"ז לכך גרמתי לו מכשולים רבים ואיבד את כל הונו ולבסוף נפטור בענין רע וחולי קשה מאד. ודע כי במקום שאני קבור שם קבורים ג"כ ב' יהודים אחרים. וזה לי י"ז שנה משנהגתי.

שאלתי לרוח האם לא שב בתשובה בעת שנהרג. אמר לי כי נבהל מאד ולא עלה על דעתו לעשות תשובה ובפרט שהוא עם הארץ שאינו חושש לתשובה. גם לא הניח ציצית ותפלין כל רמיו וק"ג פעמים בלבד. גם לא היה מתפלל כ"א ביום הכפורים בלבד. ולא זו תחילת ביאתי לעולם, כי תחילת ביאתי היתה באיש א' מילדי צפת"ו הנקרא שלמה בן יחזקאל. לפי שהרבתי לחטוא לכן נגזר

מעיוני המשפט

צאת הגאון הגדול אב"ד בד"צ "זרע אמת" ואב"ד "יורה דעה"
מורנו הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

מי שהזיק תפילין של חברו וקשה לשום את הנזק באותו מקום כיצד שמזין?! ומי שהזיק תפילין שכתב סופר מיוחד האם צריך להחזיר תפילין מאותו סופר?!

קונה שצריך לו ורצה לקנותו, ולא בא אלא למעט שישמו אותו כפי מה שהיה יכול מוכרו עתה, ולא אם היה מוליכו לעיירות אחרות או כשעה שנתיקרו עכ"ל.

ותמה הט"ז על דבריו וכתב: לא עמדתי על סוף דעתו, דא"כ מה יעשה המלוה במידי דלית ליה קונה שצריך לזה. ותו דהרא"ש כתב (בכלל ח לין ח) שלא יהיה שום דיחוי בדמים, דא"כ יהיה נעילת דלת בפני לוויין, וזו היא שומא דבית דין שמין את הנכסים כמה הם שווין למכור מיד, שברור שימצא המלוה קונה במעות.

הרי לנו שבין להסמ"ע ובין להט"ז יש לשום כפי שאפשר למכור במקומו, ולא שיוילק לשווקים.

אלא יש שדחו את זה, מכיון ששם מדובר במזיק או לוח שמשלם המטלטלין, שלא מטריחים את הניזק או המלוה ללכת למרחקים, אבל בשומות נזק, מכיון שהדרך היא שכל בעל חפץ כשרוצה למכור חפץ שלא נדרש במקומו, מוליכו למרחקים למקום שיש לו דורשים, ולכן במקרה כזה נראה שלכו"ע שמין אותו כפי ששוה למכור במקום אחר שנדרש.

ולענין מי שהזיק תפילין של חברו שנעשו ע"י סופר ומוחה, אינו חייב לשלם לו את התפילין מאותו סופר, ויכול להחזיר לו כפי שווים. וכמבואר בשו"ת לתורה

לשמה (סי' קנ"ד) שצריך להחזיר דמי תפילין מהודרות. וכמו שמבואר בדברי המשנה למלך, והחכם צבי, וכמבואר בשדי חמד (ח"ד צענך למל) שכך הרבה אחרונים. וכ"כ בשו"ת מהרש"ם (ח"ד סי' מ"ז) שמי שהזיק תפילין מסופר מיוחד מהודרות ורצה להחזיק תפילין מסופר אחר, פשוט שיכול להחזיר כפי שוויו למכירה, ויכול לשלם כסף או כל דבר שדמיו שווים. וכדאיתא בגמ' (ב"ק ז), שנלמד מהפסוק 'כסף ישיב לבעליו', לרבות שווה כסף, ואפילו סובין. וכן נפסק בטור ושו"ע (חור"מ סי' ה"ט ס"א) כשבית דין נזקקים לגבות לניזק מנכסי המזיק, גובין אפילו סובין. ואפילו שיש לו כסף, יכול לפורעו בסובין. דכל מטלטלים מיטב ניהו.

וכן מצינו בשו"ת אדמת קודש (ח"א סי' ס"ד) שכתב שיש לשלם כפי ערכן של התפילין שניזוקו, ורק את תוספת הידור המצוה אינו חייב לשלם. ולפי"ז נראה שסובר שתוספת ההידור אינה מייקרת את מחיר התפילין. אמנם במציאות אנו רואים שתוספת ההידור מייקרת את מחיר התפילין, ולכן להלכה צריך לשלם את תוספת ההידור. ובמעשה של המהר"ם מינין באחד שקנה אתרוג גדול ויפה להידור מצוה, והרב פסק שיכול לפטור את עצמו באתרוג קטן שיוצא ידי חובתו, א"כ גם בתפילין יכול לצאת ידי חובתו בתפילין שכשרים בלי פקפוק, ובלבד שיהיו שווים בניו וביופי ובכתיבה שלא יהיה הבדל בין זל"ז אלא הידור מצוה.

ולכן מי שהזיק תפילין מהודרות ישלם שווים. ולא דוקא מאותו הסופר, אלא כפי שווים כיון שהיו מהודרות בכתיבה ובנוי שבמקרה כזה גם המהר"ם מינין יודה שצריך לשלם כעין התפילין שהזיק, מכיון שהשקעתו של בעל התפילין שהשקיע בתפילין מהודרות, זהו מחלק הנאות ששמו בתפילין שכאלו, עיי"ש.

היוצא מכל האמור לעיל: מי שהזיק תפילין של חברו במקום שאין מצויים הרבה יהודים, ואין באפשרותו למכור באותו מקום, ישלם כפי מה שיכול למכור מי שגר באותו מקום שישלם וימכור אותם במקום אחר.

ומי שהזיק תפילין של חברו שקנאם מסופר מיוחד ומהודרות, אינו חייב להחזיק לו את התפילין של אותו סופר אלא את שווים. ויהי רצון שנזכה להגדיל תורה ולהאדירה, ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, בבריאות איתנה ונהורא מעליא אכ"ר.

שאלה: מי שהזיק תפילין של חברו, והם גרים במקום שאין הרבה יהודים וקשה מאוד למכורם באותו מקום, כיצד ישומו את דמי הנזק?! ומה הדין במי שהזיק תפילין של חברו שכתבם סופר מומחה האם צריך לשלם לו תפילין מאותו סופר או שישלם את שיווי הנזק?!

תשובה: מקורות דין זה הוא בגמ' (קידושין יב.) ובהרמב"ם (הל' אצטת פ"ד הל' י"ט) ובטור ושו"ע (חור"מ סי' ק"א ס"ט).

והנה עיקר הספק בניד"ד מכיון שהם גרים במקום שאין שם הרבה יהודים, וממילא אין לדבר זה מחיר שוק. ולכאורה מצד אחד אין להם שיווי ממוני ופטור מלשלם, או שנאמר שצריכים לשום את הנזק של התפילין שאפשר למכורם במקום רחוק שמצויים שם יהודים. ונראה שמיכיון שהשומא היא בכמה יכול הניזק למכור את החפץ, לכן מי שבא למכור חפץ שאין לו ביקוש במקום זה הרי הוא מוליכו למקום אחר שישנם הרבה יהודים וימכרם שם, וממילא שמין אותו כפי אותו המקום שאפשר למכור שם, מכיון שהניזק בודאי לא יגנוז את התפילין מחמת שאין לו אפשרות למכור במקום זה, אלא יוליכו למקום אחר וימכרו.

ומצאנו סברא זו בדברי התיבוב המשפט (סי' ד"ט צ"ב) וצ"ל (חור"מ סי' ד"ט) שדן במי שגזל את חברו במדבר שא"א למכור כלל במדבר, רק שמוליכו לשוק, בודאי שחייב לשלם כשער השוק עכ"ד. א"כ גם בניד"ד נראה שכך ראוי לפסוק, שאם אינו יכול למכור במקומו, ישומו אותם כמה הם שוים במקום אחר, וישלם לו.

אמנם יש להפחית את כל ההוצאות שחסך מהניזק, וכמו שנפסק בשו"ע (חור"מ סי' ד"ט ס"ה) מנכין טורח שהיה טורח במכירתה ופגם הנקב שהיה נוקב בחבית וכן כל כיוצא בזה. ושם מדובר בפועל שהזיק, וה"ה במי שהזיק לחבירו, דאין הבדל ביניהם. ולכן במקרה זה יש להפחית דמי המשלוח, במקרה שיכול לפרסם במקומו ולמכור במקום אחר. ומצינו בספר בן איש חיל (ח"צ דרוק א' לזקת ללה) שכתב במי שהזיק אתרוג באופן שאין מי שיקנה אותו, שזו לכאורה מחלוקת החכם צבי ומהר"ם מינין, שלדעת החכם צבי צריך לשלם כסף כפי שהיה שוה למכור אם היה מוצא מי שיקנהו, עכ"ד.

וכעין זה כתב במנחת שלמה (תניינא סי' קל"ה) נראה פשוט שמדובר בכה"ג שא"א כבר למכורו כגון שכבר כולם קנו אתרוג או ביו"ט הראשון של חג שבלאו הכי אין יכול למכור, והביא ראייה מהקדש.

אמנם נראה שהמשנה למלך סובר, שאם מחמת מקרה א"א למכור לאו כלום הוא, משא"כ בהקדש דלאו דיליה הוא, עכ"ד.

ובדומה סברת הבן איש חיל, רצה לומר ג"כ בספר משא הלוי (בציאוריס ע"ד החכם צבי כסי' ק"ט). אמנם דחה אותם וז"ל: יש לקיים דברי המהר"ם מינין כשהיה המעשה במקום שאין ישראלים אחרים ורחוק מעיר שדרים שם ישראל, שאינו יכול למכור את האתרוג בשווי, בזה ההפסד הוא רק שאין לו האתרוג לצאת בו, וזה דומה למי שנתחייב עולה והפריש שור, שהגנב יכול לפטור את עצמו בכבש, וגם כאן יכול לפטור את עצמו באתרוג פשוט. אמנם אפשר לדחות ולומר שבאמת גם בכה"ג יש לחלק דשאני קדשים שאין חיוב על עצם הקרבן רק משום שגורם לממון, משום הכי כיון שגורם להביא רק כבש שיוצאים בו ידי חובה, יכול לפטור הגנב את עצמו בכבש. אולם באתרוג, חייב על שיווי האתרוג את כל כספו, שאפילו שאין לו למי למכור אותו, אינו נפחת משווי, עכ"ד.

והנה מצינו מחלוקת ראשונים בענין איש יש שיווי ממוני לדבר שבמקומו אינו שווה, אמנם אפשר למכורו במקום אחר דבגמ' (קידושין יב.) אמרינן אמר שמאל קידשה בתמרה אפילו עומד כור תמרים בדינר, מקודשת. והטעם הוא, משום שחיישין ששוה בפרוטה במדי. וכתב הרמב"ם (נדה' אצטת פ"ד הל' י"ט) וז"ל: המקדש בפחות מפרוטה אינה מקודשת. קידשה באוכל או בכלי וכיוצא בו ששוה פחות מפרוטה הרי זו מקודשת בספק וצריכה גט מספק שמא דבר זה שוה פרוטה במקום אחר, הא למדת שכל המקדש בשוה כסף אם היה שוה פרוטה באותה המדינה הרי אלו קידושי ודאי ואם אינו שוה פרוטה הרי אלו קידושי ספק, עכ"ל.

והסביר המגיד משנה בדעת הרמב"ם, דאם היה שוה פרוטה במדי אינה מקודשת בודאי אלא מספק, דאין לך בכסף אלא מקומו ושעתו. וכ"כ התוס', והרמב"ן, והרשב"א. אמנם הטור (נצ"כ סי' ע"ב) דדק מדברי הרמב"ם שאם ידוע ששוה פרוטה במדי, הרי"ז מקודשת בודאי. ועיין בלחם משנה מש"כ ע"ד המגיד משנה.

א"כ יש מחלוקת ראשונים אם ידוע בודאי ששוה פרוטה במקום אחר, אם מקודשת בודאי או לא. א"כ לכאורה זו מחלוקת האם מתחשבים בדבר שכאן אינו שווה פרוטה, ובמקום אחר שווה פרוטה, האם מתחשבים בזה או לא. ולכאורה ה"ה בניד"ד יש מחלוקת ראשונים האם זה נחשב ממון במה שיכול ללכת ולמכורו במקום אחר.

אמנם יתכן לומר שדוקא לענין קידושין כיון שהאשה קיבלה חפץ שכאן אינו שווה פרוטה, אע"פ שבמקום אחר שוה פרוטה, מקודשת רק מספק, אבל לענין נזיקין, יתכן לומר שכיון ששוה במקום אחר, חייב לשלם לו כפי ששוה במקום האחר. ולכאורה האם יש שוויות לחפץ שבמקום זה אינו שוה ובמקום אחר שווה כדון שמוזכר בטור ושו"ע (חור"מ סי' ק"א ס"א) "כל מה שיתן לו מטלטלים ישומו לו כפי מה שיכול למכורם מיד אפילו בביתו לפי השעה ולפי הזמן, ולא שיצטרך לחזור ומכורו בעיירות ובשווקים או לעכבו עד שימצאו לו קונים או שיתייקר, דא"כ נעלת דלת בפני לוויים".

והסביר הסמ"ע (סקי"צ) דלאו דוקא מיד ממש קאמר, אלא שמין אותו כפי מה שהיה שווה, אם היה לפנינו

נקודות אור | סיפורים של תיקון מידות | אנשים שחזרו לכור מחצבתם | וחיזוק לאלו שעדיין...

עד היום, וספרו 'שיחות מוסר', שרבי אריה עצמו ערך בטוב פעם ודעת, קנה שביטה בבתי

מדרשות והיכלי התורה והיראה בכל אתר ואתר. מראה מפעים במיוחד אירע פעם בעיצומו של ועד מוסרי, שעסק בענין מידות טובות ולב טוב לזולת.

רבי אריה ציטט את דברי רש"י בתהלים, ומרוב חבורו אל הדברים וחביבתו ותשוקתו כלפיהם, פרץ בבכי נרגש שחט דמעות מכולנו. היה זה כאשר הקריא את דברי

רש"י בתהלים (ל"ט, 7) על הפסוק: "אתה כוננת מישרים משפט וצדקה ביעקב אתה עשית" מפרש רש"י בשם 'מדרש תנחומא': 'אתה כוננת מישרים פשרה ושימת שלום בין אנשים כוננת באמרך 'כי תראה חמור שנאך רובץ', 'כי תפגע שור אויבך'.

מי הוא שיראה את שונאו גומל לו חסד שלא ידבנו לבו לחבקו ולנשקו? "...! כוונת רש"י שם לומר, שכאשר ציורת התורה את האדם שרואה את חמור שונאו רובץ תחת משאו לסייע לו להרימו, או כשפוגש את שורו או חמורו של אויבו תועה בדרך ועליו להשיבו לבעליו, יש לה בזה רצון נוסף מלבד המצוה כשלעצמה. התורה רצתה לכוון שלום בעולם בין בני אדם. כאשר אדם רואה את שונאו מסייע לו בטעינת החמור או משיב לו את אבידתו, זה גורם לו לאהוב מחדש את חברו, ואף לחבקו ולנשקו. נמצא שהתורה בחוקיה הישירים מכוננת שלום בעולם. "צא ולמד", עורר רבי אריה בקול נרגש ונשנק מבכי, "כיצד כל ההלכות והחוקים שמצוה אותנו התורה, הגיונם ושרשם במידות טובות והגונות. כיצד רצון התורה הוא אך ורק ליישר את דרכינו ואורחותינו, שנאהב האחד את רעהו ושננהג כראוי האחד כלפי גרשותיו וצרכיו של השני. "... רבי אריה שסימל בהנהגתו האישית רגש וצא דופן לצרכי הזולת, בשעה שהקריא את מילותיו הקדושות של רש"י הללו, לבו עלה על גדותיו, עד שלא היה מסוגל לעצור את זרם הדמעות שאיימו לפרוץ בסערה... ראינו את החיבור ואת ההתייחסות שלו לדברים. 'נפשו יצאה בדברו!' (מתוך 'אולכותיהם אמלח הרצ אלעזר טורק שליט"א)

מון הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, בספרו 'אמרי דעת' (חלק ב עמוד כד) מאלף

אותנו מנסינו רב השנים בתחום החנוך, כך: "אני אומר לכם, מתוך עובדת קיימות ומנסינו של עשרות שנים, שיסוד הבנין של האדם, איך

שבונה את עתידו ומעמיד את עצמו לכל החיים, לא הכשרונות ושאר דברים קובעים זה, אלא רק המידות! אם יש לאדם מידות טובות, אזי יש

לו עתיד מזהיר, ואם חס וחלילה המידות הן אחרות, הוא רחוק מהכל. אמנם יכולים לטעות בו, אבל באמת הוא

רחוק ממעלות לגמרי. "... וממשיך שם רבי מיכל יהודה לכתוב משפט מפליא: "וכן ראינו ושמענו על כל גאוני זמננו וגאוני דור הקודם כל אותם הידועים, יסוד

היסודות אצלם היה מידות טובות!" נוראים הם דבריו הנוקבים של הגאון מוילנא בפתח ספר 'אבן שלמה': "כל עבודת השם תלוי בתקון המידות, שהם כמו לבוש

למצוות וכללי התורה, וכל החטאים מושרשים במידות... ועיקר חיות האדם הוא להתחזק תמיד בשבירת המידות, ואם לאו למה לו חיים?!"

כאשר נשאל פעם ה'סבא מסלבדוקה', מון הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, כיצד מתמצת הוא את עיקר פעליו בחיים? השיב ה'סבא' משפט עמוק ותמציתי:

"השתדלתי לחנך את תלמידיי כי מוטל עליהם להיות קלוג און גוט!" (חכם וטוב). את עיקר משנתו החנוכית שהנחיל ה'סבא לתלמידיו, השתית על הצורך לרכוש

חכמה וטוב לב. עם שניהם יחד ניתן להיטיב עם הבריות! אימרה נפלאה היתה שגורה על לשונו של הגאון הצדיק רבי דוב יפה זצ"ל, משגיח ושיבת 'כפר חסידים', בה

הרבה לזדז את תלמידיו: "אדם יכול לבחור לעצמו לחיות בגן עדן של מידות טובות, ובמקום זה הוא בוחר לחיות בגיהנום של מידות רעות. תאמרו לי אתם לא

חבל?!" משמעות האימרה היא, כי אדם שנוהג במידות טובות הרי הוא הראשון שמרוויח מזה, חייו הם בבחינת חיי גן עדן: אין כעס, אין רטינה, אין עצב, אין דאגה, אין קנאה, אין שנאה. אך במקום זאת הוא בוחר להשחית את מדותיו, בניסיון להיטיב עם עצמו או להרוויח רווח

מזערי כלשהו, כשלמעשה הוא המפסיד הראשון והעקרי מהתנהגותו חייו הם חיי גיהנום, מלאי רוגז, עמוסי שטנה וכעס. "תאמרו לי אתם לא חבל?!" הדהדה שאלתו הנוקבת של המשגיח שוב ושוב...

במשך השנים זכיתי להסתופף רבות בהיכלו של דודי, הגאון רבי אריה פינקל זצ"ל, ראש ישיבת מיר-ברכפלד, ומדי פעם לשמוע ממנו ועדים במוסר. השעות המיוחדות הללו במחיצתו אינן נמחות מזכרוני. אישיותו המרוממת הייתה עבור כלנו דוגמא חיה ומוחשית מהו

זוך וטוהר המידות. בו ראינו סמל של שלימות בתורה, בהנהגה, ביראה ובמידות, שכמוהו רוצה הקדוש ברוך הוא שייראה היהודי. בשיחותיו של רבי אריה, חשנו תמיד כי דבריו יוצאים מלב טהור, מתוך עיבוד עצמי

עקבי קודם אמירתן. לכן דבריו עשו רושם כה גדול על השומעים, ונחרטו עמוק בלבבות. האצילות הנועם המיוחדים בצורת מסירת הדברים, אף הם הוסיפו נופך להשראה המיוחדת שהורגשה בסביבתו, בעת שמיעת מוסריו ואמרו.

יש לציין, כי בענוותנותו המיוחדת במינה תמיד הרגיש שאינו ראוי לומר מוסר לאחרים, ונמנע מלהעיר או לתבוע משומעי לקחו על דרגות ומעלות, שלפי רום מדרגתו סבר שאינו אווז בהן או שלא רכש בהן מספיק

שלימות. מטעם זה כידוע, סירב רבי אריה בתחילה למלא את מקום אביו, הגאון הצדיק רבי חיים זאב פינקל זצ"ל, מנהלה הרוחני של ישיבת מיר. למסור במקומו את השיחות הקבועות בישיבה.

כשדודו, ראש הישיבה, מון הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, ניסה להפציר בו ולשכנע אותו כי הוא ראוי לאותה

משרה רמה, הצליח רבי אריה בחכמתו הרבה להפוך את הקערה על פיה, ולשכנע את רבי חיים, כי דוקא הוא עצמו זה שראוי להתחיל למסור שיחות בישיבה... בסופו של דבר, אכן השתכנע רבי חיים לטעונו של רבי אריה, ובזכותו החל למסור שיחות מוסריות בישיבה, וכך זכה

עולם התורה לטעום מעט מההרגשים העדינים של רבי חיים, ולהיווכח בכוחו העצום והבלתי נדלה גם בתחום המוסר. יסודותיו העצומים והנפלאים מתבדרים בשמו

בית דין צדק ובית הוראה "זרע אמת" "...לדק דלק תלך הלך אחר בית דין יפה" (סנהדרין לז):

בית הדין לענייני ממונות | אישות | צוואות | ירושות | הסכמי גירושין | קידושין | סיוע בעריכת חוזים | ושולם בית.

בנשיאות ובראשות אב בית הדין בד"צ "זרע אמת", ובד"צ "יורה דעה", וראש כולל הוראה ודיינות "אורות חיים ומשה" אשדוד,

אב"ד מקודש הרה"ג יעקב נסים עטייה שליט"א.

ובהרכב הדיינים המצוינים: מרא אדארא ומב"ש א' הרה"ג יצחק שרבאני שליט"א,

ראש כולל הוראה ודיינות "חקיו ומשפטי לישראל" הרה"ג יצחק ביטון שליט"א

הדיין המצויין רב שכונת מקור ברוך הרה"ג אהרון ירחי שליט"א

שעות פעילות בית הדין: בכל יום שני או רביעי בין השעות 14:30 - 18:30 באחד מסניפי בית הדין: שפת אמת 5 בית שמש / שכל הבוכרים ירושלים/ האדמו"ר מבלעז 39 אשדוד

לשאלות בענייני בית הדין, פתיחת תיקים וכו' בכלא' 054-8416719 (טלפקס: 02-9990043)

לאפרים קמיע ולכתוב בו ד' שמות הנוודעים לך, ותתלה אותם בצוארו, כדי שלא יחזור הרוח ליכנס בחבור. ותכף מיד תלינו הקמיע בצוארו.

אמנם לפי דעתי שיערתי שלא יצא הרוח מהבחור, רק ערום הערים ונחבא בגופו. יען כי לא עשה הנפגע עין תנועה בגופו או ברגליו כנהוג. אבל העלמתי עין והראיתי את עצמי כאלו גם אני סובר שיצא הרוח לגמרי. יען כי נטה היום לערוב וצריך לילך לבית

הכנסת. וגם כדי להטעות את הרוח שיסבור שאנחנו מאמינים שיצא ועי"כ יזהר להסתיר את עצמו בכל יכולתו ולא יזיק את הנער לפחות בשני ימים של ר"ה ואח"כ ירחם ה'. ...מתוך 'יומות מספנות' להג"ר יהודה פקלא זצוק"ל

המשך מעמוד 2 - על מדתי שלא אזיקנו כלל. אבל עכ"פ ישאר חולה ט"ו ימים ואח"כ יבירא.

אמרתו לו גם זה לא יתכן להיות, יען כי ימים אלו הם נשגבים ויקרים מאד, ורובי המצות תלויים בהם שהם ר"ה ושבט ותיקיעה, ועשרת ימי תשובה, ויוה"כ, וסוכה ולולב, והושע"ר וסיום התורה, ואתה גורם להפריעו מכל אלו המצוות. וגם ממצות ציצית ותפלין, ומן

התפלה, וזה מוקש לנפשו בעולם הנשמות. אמר כי זה צער גדול הוא לי אם לא אעשה לו מאומה רע. אמרתי לו ראוי לך לסבול הצער הזה לכבוד הקב"ה ולכבוד מצותיו. אמר הרוח אוי לי אם אעשה כדברך. אבל

מוכרח אני לסבול כ"ז לכבוד הקב"ה. ובתוך דברים אלו אמר הרוח עתה הגיעה שעה עשירית מהיום, ואני רוצה